

“TA'LIM BUGUNIMIZ VA ERTAMIZNI HAL QILUVCHI JARAYON”**Sa'dullayev Muxriddin Faxriddin o'g'li***Navoiy viloyati Karmana tumani 9-sonli maktabning**Tarbiya va huquq fani o'qituvchisi ning*

Zamonaviy maktabning asosiy vazifalari yoshlarni hayotga tayyorlash, ma'naviy sohaning rang-barangligini ko'rsatish, kognitiv va estetik ehtiyojlarni qondirishdir. Hech bir barqaror o'quv dasturi bularning barchasini o'z ichiga olmaydi. Bu kamchiliklarni bartaraf etish, o'quvchilarning mavjud bilimlarini to'ldirish, kengaytirish, bilish faolligini rag'batlantirish ta'lim jarayonida kompleks yondashuvning birlamchi vazifasidir. Innovatsiyaning amaliyotga kiritilishi innovatsion jarayonlarda amalga oshiriladi. Innovatsion jarayon deb - innovatsion o'zgarishlarga tayyorgarlik ko'rish va uni amalga oshirish jarayoniga aytiladi. Ta'lim jarayonidagi innovatsion o'zgarishlar, ta'lim tizimiga har qanday yangilikning kiritilishi bevosita o'qituvchi faoliyatini yangilash va o'zgartirish orqali amalga oshirilishi ham muallif tomonidan qayd etilgan. Ta'lim tizimidagi innovatsiyalar, ularni amaliyotga kiritish, innovatsion jarayonlarni boshqarishni tahlil qilish orqali innovatsion faoliyat tushunchasini ta'riflash imkoniyati paydo bo'ldi. «Innovatsion faoliyat – bu yangi ijtimoiy talablar bilan an'anaviy me'yorlarning mos kelmasligi, yoxud amaliyotning yangi shakllanayotgan me'yorining mavjud me'yor bilan to'qnashuvi natijasida vujudga kelgan majmual muammolarni echishga qaratilgan faoliyatdir», -deb ta'kidlaydi V.I.Slobadchikov. Innovatsion faoliyat bu amaliyot va nazariyaning muhim qismi bo'lib, ijtimoiy-madaniy ob'ekt sifatlarini yaxshilashga qaratilgan ijtimoiy sub'ektlarning harakat tizimi bo'lib, u ma'lum doiradagi muammolarni echish qobiliyatigina emas, balki har qanday vaziyatdagi muammolarni echish uchun motivatsion tayyorgarlikka ega bo'lishdir. O'qituvchi innovatsion faoliyatining markaziy masalasi o'quv jarayonini samarali tashkil etishdan iborat.

Innovatsion faoliyat – uzluksiz ravishda yangiliklar asosida ishlash bo'lib, u uzoq vaqt davomida shakllanadi va takomillashib boradi. O'qituvchilarni innovatsion faoliyatga tayyorlash muammosiga murojaat etish jamiyatda innovatsion jarayonlar dinamikasining o'sib borayotganligini tushunish natijasida vujudga keldi. Uning tahlili faqat fan va texnika erishgan zamonaviy yutuqlardan foydalanishni o'z ichiga olmasdan, balki yangiliklarni izlash, yaratish, moslashtirish, tatbiq etish va olingan natijalarni qayta tekshirish kabi jarayonlarni ham qamrab oladi.

Innovatsion faoliyatning tuzilishini o'rganib chiqqan olimlardan biri V.Slastenin uni quyidagicha tuzilishga ega deb ko'rsatib o'tadi: «Innovatsion faoliyatning tuzilishi-ijodiy yondashuv, ijodiy faollik yangilikni kiritishga texnologik va metodologik tayyorgarlik, yangicha fikrlash, muomala madaniyati.

Innovatsion faoliyatning darajalari: reproduktiv, evristik, kreativ bo'lishi mumkin».

Innovatsion faoliyat davrida yangiliklar, innovatsiyalar, tom ma'noda ta'lim jarayoniga kirib keladi. Shu sababli ta'lim tizimidagi innovatsiyalarni pedagogik jarayonga kiritish 4 bosqichda amalga oshiriladi:

Muammoni tahlil asosida aniqlash.

Mo'ljallanayotgan ta'lim tizimini loyihalash.

O'zgarishlar va yangiliklarni rejalashtirish.

O'zgarishlarni amalga oshirish.

Innovatsion faoliyatga tayyorlashdan maqsad-o'qituvchining yangilikka intiluvchanligini, mustaqil o'z ustida ishlash ko'nikmasini yangi pedagogik texnologiyalar, interfaol metodlardan foydalanib, dars va darsdan tashqari mashq'ulotlarni o'tkazish malakasini takomillashtirishdan iborat.

«Innovatsion faoliyat o'qituvchining o'z faoliyatidan qoniqmasligidan kelib chiqadi. U o'qituvchi tomonidan u yoki bu pedagogik vazifani hal qilishda qandaydir to'siqqa duch kelinib, uni muvaffaqiyatli hal etishga intilish asosida yuzaga keladi». Innovatsion faoliyat yangi q'oyani izlashdan boshlanadi. Pedagogik innovatsiya ta'lim-tarbiya jarayonidagi muhim va murakkab masala echimiga yo'nalitirilganligi sababli o'qituvchidan yangicha yondashuvni talab qiladi. O'qituvchi innovatsion faoliyati tuzilishini taqlil qilishga turli xil yondashuvlar mavjud. O'qituvchini innovatsion faoliyatga tayyorlashda bir qator psixologik to'siqlar mavjud. Bularning birinchisi o'qituvchining o'zi ko'nikkan faoliyat chegarasidan tashqariga chiqishi juda qiyinligi, ya'ni o'qituvchilarda ijodkorlikning etarli emasligi bo'lsa, yana bir sabab yangi va noma'lum narsalar qar doim odamlarda cho'chish va xavfsirashni keltirib chiqarishidir.

Yuqorida bildirilgan fikrlarga tayangan holda shunday xulosaga kelish mumkin. O'rganib chiqilgan ilmiy ishlarning aksariyatida «innovatsion faoliyat» tushunchasiga ta'rif berilgan bo'lsada, bu sohada hammaga ma'qul keladigan va innovatsion faoliyatning to'liq mazmunini ochib beradigan yagona ta'rif yaratilmagan, shuningdek, bu faoliyatni shakllantirish jarayoniga nisbatan yagona yondashuv mavjud emas.

Xulosa innovatsion faoliyat – bu ilmiy izlanishlar, ishlanmalar yaratish, tajriba – sinov ishlari olib borish yoki boshqa fan-texnika yutuqlaridan foydalangan holda yangi texnologik jarayon yoki yangi takomillashtirilgan mahsulot yaratish bo'lib, uning progmatik xususiyati shundaki, u q'oyalar maydonida ham va alohida bir sub'ektning harakat maydonida ham amalga oshirilmaydi, balki bu faoliyatni amalga oshirish tajribasi kishilar hayotida hammabop bo'ladigan holdagina haqiqiy innovatsion hisoblanadi.

Hech XX asr boshidan beri, jahon pedagogik fan innovatsion o'qitish usullari, amalga oshirish uchun maktab sifatida ta'lim va oliy maktabda qilish qiyin ishlaydi.

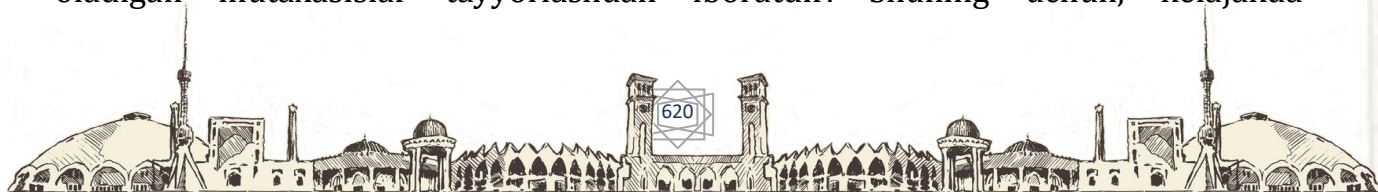
maxsus, milliy maktablar, litsey, sport maktablarida, kasb-hunar kollejlari - bu ish natijasida maktablarining yangi turdagi paydo bo'ldi.

O'zgarishlar qildi va oliy ta'lim tuzilishi qilindi. Bu aspirantura ta'lim muassasalari, shuningdek, oliy va taqdim o'sha birlashtiradi bir nechta daraja tizimini ishlab chiqdi o'rta maxsus ta'lim. xalqaro universitetlar va xususiy universitetlar faoliyat boshladi, oliy ta'lim asosiy institutlari akademiyalari va oliy o'quv yurtlari aylangan innovatsion o'qitish usullari pedagogik jarayon vazifalari, usullari, mazmuni innovatsiyalarni joriy etish va o'z ichiga oladi tayyorlash formasini o'qituvchi va o'quvchining birgalikdagi faoliyati va ta'lim. Ushbu yangiliklar maxsus, mo'ljallangan pedagogik tashabbusi tufayli oldindan ishlab chiqilgan yoki qayta paydo bo'lishi mumkin. Bugungi kunda, zamonaviy texnologiyalar va maktabda o'qitish innovatsion usullaridan foydalanib o'qitish samaradorligini erishish uchun ko'plab o'qituvchilar. Bu usullar ta'lim ishlatiladigan faol va interaktiv shakllarni o'z ichiga oladi. Foydalanuvchining barcha e'lonlar, o'qituvchilar bilan bog'liq va u bilan birga ularning ta'lim olish qilganlar kirishdilar talabaning o'rnini nazarda tutadi. ya'ni ularning ariza ishlatiladigan darslik, daftar, kompyuter, shaxsiy bilan dars davomida, tayyorlash uchun ishlatiladi.

Thanks interaktiv usullari, boshqa talabalar bilan hamkorlikda bilim samarali o'zlashtirish bor. Bu usullar talabalar ishchi guruhi, ularning har biri o'rganib material ustida bajarilgan ishlar uchun mas'ul bo'lgan paytida tayyorlash jamoaviy shakllarini, tegishli.

Ta'limning interaktiv usullari, yangi materiallarni o'zlashtirish sifatini rag'batlantirish. Bu o'z ichiga oladi:

- ijodiy tabiatini kiygan mashqlar;
- guruh vazifalari;
- Ta'lim, xizmat-o'yin, benzetim;
- darslar, sayohatlar;
- darslar, ijodiy odamlar va mutaxassislar bilan uchrashuvlar;
- ijodiy rivojlantirishga yo'naltirilgan mashg'ulotlar - darslar, spektakllar, filmlar ishlab chiqarish, gazetalar relizlar;
- video, Internet, fikr foydalanish;
- "qaror daraxti", "aqliy hujum" usullari murakkab masalalarni va muammolarni hal qilish mumkin. Shuning uchun, maktabda innovatsion o'qitish usullari hissa aqliy qiziqtirgan rivojlantirish tashkil etish va o'rganish ostida moddiy umumlashtirish, muhokama va munozara uchun o'rgatgan bolalarda. Ogohlik va olingan bilim davolash, talabalar tajriba olish, amaliyotga dastur qobiliyati. Shubhasiz, innovatsion o'qitish usullari, ular bolaning rivojlanishiga hissa sifatida, unga bilish va qarorlar qabul qilishda mustaqilligi o'rgatish, an'anaviy orqali afzalliklarga ega. Hozirgi bosqichda oliy ta'lim muassasasi asosiy vazifasi dunyoda sodir o'zgarishlar uchun nostandart, moslashuvchan va o'z vaqtida javob qila oladigan mutaxassislar tayyorlashdan iboratdir. Shuning uchun, kelajakda

professional ish uchun talabalarga tayyorlash va yuqori maktabda innovatsion o'qitish usullari foydalanish. Bu usullar tegishli, muammo asoslangan ta'lim amaliyotga sotib bilimlarini aniq javob, mustaqil ish moddiy va ko'nikmalarini rivojlantirish yo'q, muammo bartaraf vazifalarni uchun ko'nikmalarini ta'minlash. Innovatsion pedagogik usullari interaktiv o'rganish o'z ichiga oladi. Bu materiallar faol va chuqur o'zlashtirish o'rganilmoqda qaratilgan, qobiliyatini rivojlantirish kompleks muammolarni hal qilish. Interaktiv faoliyati simulyonlari va muhim rol o'ynaydi, muhokama, modellashtirish vaziyat o'z ichiga oladi. O'qitish zamonaviy usullaridan biri hamkorlik orqali hisoblanadi. Biz yoshlarni maktabda imtihonlarga emas –avvalo hayotga tayyorlashimiz zarur. Chunki maktabdan davridan hayotiy ko'nikmalarga ega bo'lgan o'quvchi ertaga hayot sinovlarida qoqilmaydi va o'z o'rnida tengdoshlariga va mahalla yoshlariga na'muna bo'la oladi. Zero Prezidentimiz Shavkat Miromonovich Mirziyoyev¹ aytganlaridek: “Yangi O'zbekiston ostonasi-maktabdan boshlanadi” deganlar. Biz hozir ta'lim tizimida tub islohotlar va o'zgarishlar qilishimiz uchinchi renessansni birga qurishimiz uchun ta'limda innovatsiya va fanlararo integratsiyalarni qo'llash usullari va metodikalarini ishlab chiqishimiz va yosh avlodni zamonaviy ta'lim olishi uchun bor kuch g'ayratimizni sarflashimiz kerak.

